

LAUSUNTO

Helsinki 8.4.2024

Valtiovarainministeriö

Viite: VN/23901/2023

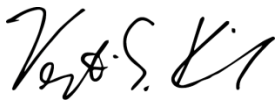
Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä lähes 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

pääekonomisti Otto Kyyrönen, otto.kyyronen@soste.fi, p. 040 168 0943

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä.

Hallituksen esitys: Esityksessä ehdotetaan valmisteverotuslain menettelysäännösten täsmennystä ja joitain muita teknisiä tarkistuksia. Esitys siirtäisi alkoholin etämyynnistä koituvan verovelvollisuuden ostajan vastuulle silloin, kun myyjä ei ole noudattanut verovelvollisuuksiaan. Lisäksi myyjälle säädettäisiin alkoholin etämyyntitilanteissa velvollisuus antaa kuljettajalle Verohallinnon tunniste. Alkoholin etäostossa velvollisuus tunnisteen antamisesta olisi sen sijaan ostajalla.

Ehdotetun verouudistuksen tuotto-odotus on varsin pieni, vain 5 miljoonaa euroa vuosittain. Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa uudistuksen arvioitiin tuottavan 20 miljoonaa euroa vuosittain, mutta koska verovelvollisuuden siirtyminen ostajalle todennäköisesti vähentää etämyyntiä, tuottoarviota on korjattu alaspäin nykyisessä esityksessä.

Tiivistelmä SOSTEn kannasta: SOSTE kannattaa esitystä laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta. SOSTE on kuitenkin huolissaan Petteri Orpon hallituksen alkoholipoliittikkaa koskevasta uudistuskokonaisuudesta, jonka osa lausuttavana oleva esitys on. Alkoholipoliittisen sääntelyn purku tulee todennäköisesti lisäämään alkoholin kulutusta ja siitä koituvia haittoja. Uudistuskokonaisuuden vaikutukset ovat vastoin Maailman terveysjärjestö WHO:n asettamaa tavoitetta vähentää alkoholin haitallista käyttöä.

Alkoholin valmisteverotusta on kannattavaa täsmentää

SOSTE kannattaa esitystä laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta. Koska alkoholin valmisteverotuksen tarkoitus on ohjata kuluttajien ja yritysten käytöstä suuntaan, joka on toivottavampi yksilöiden itsensä ja koko yhteiskunnan kannalta, on tärkeää, että valmisteveropohja on mahdollisimman tiivis. Uudistuksen ei myöskään arvioida lisäävän verovelvollisten tai viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Ehdotettu muutos koskee pientä osaa kotitalouksista, sillä esityksessä mainitun kyselytutkimuksen perusteella noin 0,3 prosenttia suomalaisista osti vuonna 2023 alkoholijuomia verkkokaupan välityksellä. Esityksessä todetaan lyhyesti, että ehdotetulla muutoksella voi olla myönteisiä terveysvaikutuksia, jos alkoholin kokonaiskulutus vähenee muutoksen seurauksena. Tämä on kannatettavaa, mutta samaan aikaan Orpon hallitus on kuitenkin uudistamassa alkoholipoliittikkaa alkoholihaittojen näkökulmasta huolestuttavalla tavalla. Alkoholin myyntiä ja käyttöä on pidettävä suuressa määrin sosiaali- ja terveyspoliittisena kysymyksenä.

Alkoholipoliittisesta sääntelystä seuraa kansanterveydellisiä ja -taloudellisia hyötyjä

SOSTE näkee esityksen osana laajempaa alkoholin verotukseen ja myyntiin liittyvää uudistuskokonaisuutta, jota on kuvattu Orpon hallituksen hallitusohjelmassa. Tästä syystä SOSTE lausuu lyhyesti myös Orpon hallituksen alkoholipoliittisesta uudistuskokonaisuudesta.

Orpon hallitus suunnittelee alkoholikaupan sääntelyn vähentämistä. Alkoholin yleistyminen arkisissa ympäristöissä lisää paitsi alkoholin kulutusta myös siihen liittyviä haittoja, jotka kohdistuvat käyttäjän itsensä lisäksi muun muassa käyttäjän perheenjäseniin ja kollegoihin. Lisäksi alkoholin kulutuksella on

merkittäviä kansanterveyttä ja -taloutta heikentäviä vaikutuksia esimerkiksi menetettyjen työpäivien ja heikomman työn tuottavuuden muodossa. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD on arvioinut, että alkoholin käytöstä seuraavien sairauksien ja vammojen hoito aiheuttaa 4 prosenttia Suomen terveydenhuoltomenoista. Vuonna 2019 tehdyn tutkimuksen mukaan valtion alkoholimonopoli Alko vähentää alkoholin kulutusta 9 prosentilla, alkoholikuolemia 14 prosentilla ja haattakustannuksia 17 prosentilla (n. 1,9 mrd. €) vuosittain pääosin siksi, että alkoholin saanti on Alkon monopoliaseman vuoksi rajoitetumpaa.

Alkoholipoliittisen sääntelyn purkamisen vaikutuksia on arvioitu Suomessa aiemmin. Vuonna 2018 astui voimaan alkoholilain uudistus, jonka myötä alkoholin myyntiin liittyvää sääntelyä vähennettiin: päivittäistavarakaupat alkoivat esimerkiksi myydä aiempaa alkoholipitoisempia oluita ja juomasekoituksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) selvityksen mukaan kyseinen uudistus lisäsi alkoholin tilastoitua kulutusta noin 3 prosentilla, minkä vuoksi se nosti alkoholikuolleisuutta yhteensä noin 450–630 henkilöllä vuosina 2018–2020. Hallituksen suunnittelema alkoholikaupan sääntelyn purku tulee todennäköisesti lisäämään alkoholin kulutusta ja siihen liittyviä haittoja entisestään.

Kyselyiden mukaan nykyiseen alkoholipoliittikkaan ollaan varsin tyytyväisiä. THL:n vuoden 2024 tammikuussa toteuttaman kyselyn vastaajista 57 prosenttia piti nykyistä alkoholipoliittikkaa sopivana ja 11 prosenttia kannatti alkoholipoliittikan tiukentamista. Vain 26 prosenttia vastaajista toivoi alkoholipoliittisen sääntelyn vähentämistä, mikä on 3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Samassa kyselyssä yli puolet (55 %) vastaajista piti Alkolle annettua yksinoikeutta yli 5,5-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntiin hyvänä tapana rajoittaa alkoholihaittoja.

Hallituksen alkoholipoliittista uudistuskokonaisuutta on arvioitava myös siitä näkökulmasta, että Suomi on sitoutunut Maailman terveysjärjestö WHO:n kansainväliseen tavoitteeseen vähentää alkoholin haitallista käyttöä. Alkoholipoliittisen sääntelyn purkaminen päinvastoin lisää alkoholista koituvia haittoja, millä on kansanterveyttä ja -taloutta heikentäviä vaikutuksia.